

Role třídního učitele při práci se třídou

BLOK 3 / Workshop

Rájová, D., Obořilová, L. :Role třídního učitele při práci se třídou v rámci PPRCH

VII. ročník konference Primární prevence rizikového chování, tentokrát na téma:
„Vzdělávání a profesionalita v primární prevenci“.

**Je dnešní třídní učitel
připraven na řešení aktuálních
problémů v klimatu třídy?**

**Považujeme za nezbytné
věnovat ve vzdělávání a
zvyšování kompetencí v
oblasti primární prevence
rizikového chování pozornost i
třídním učitelům.**

Školní třída je nejen místem pro vzdělávání, důležitý je i její psychosociální rozměr, který významně dopadá na osobnost dítěte. Třídní učitel by měl mít nejen poznatky o třídě, jako o sociálním útvaru, její struktuře a dynamice, které vedou k pochopení dějů, které v ní probíhají, ale i praktické dovednosti k následné efektivní práci se školní třídou. Domníváme se, že je to právě třídní učitel, který je s žáky v nejužším kontaktu, měl by tedy citlivě vnímat změny ve třídním klimatu a s tímto nadále pracovat.

Sdružení „Piafa“ ve Vyškově

Založeno v roce 1994

**Poskytovatel sociálně –
zdravotních služeb**

**Registrované nestátní
zdravotnické zařízení**

**Preventivně – výchovné
aktivity**

Poskytovatel sociálně – zdravotních služeb

Registrované nestátní zdravotnické zařízení

Preventivně – výchovné aktivity

Sociálně aktivizační služby pro seniory
a osoby se zdravotním postižením

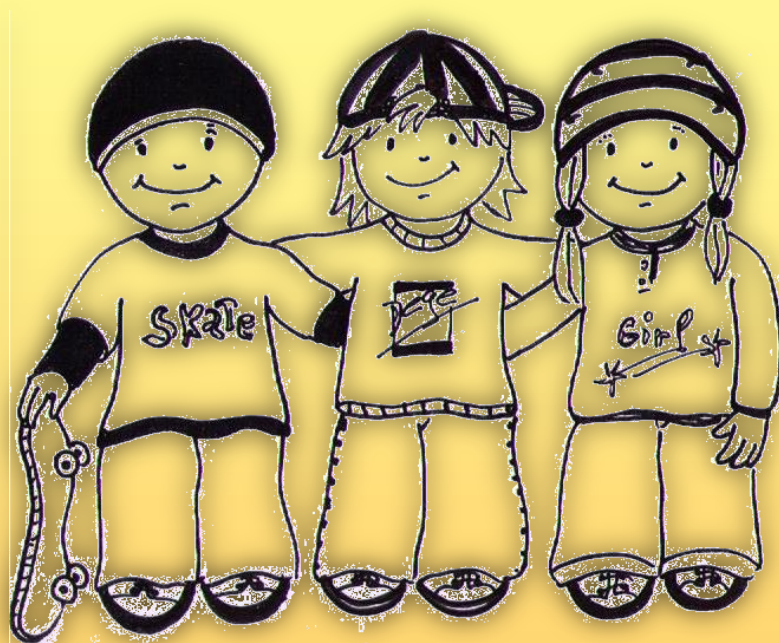
**Sociálně aktivizační služby
pro rodiny s dětmi**

Sociální rehabilitace

Pilotní projekt „TÝM TÝ“ teambulding teenagerů

Projekt je financován ze sbírkového projektu Pomozte dětem, organizovaného společně Nadací rozvoje občanské společnosti a Českou televizí

Projekt byl financován s podporou města Vyškov

systemový přístup
komplexnost
včasnost
vytrvalost
důslednost
pružnost

(Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v rezortu MŠMT na období 2009 – 2012)

Do projektu bylo zapojeno 8 tříd. 6. a 8. ročníky. Celkem šlo o 171 žáků.

- 6.A – 25 žáků
- 6.B – 23 žáků
- 6.C – 16 žáků
- 6.D – 18 žáků
- 8.A – 25 žáků
- 8.B – 18 žáků
- 8.C – 24 žáků
- 8.D – 22 žáků

Projekt je rozdělen do tří hlavních fází:

FÁZE DIAGNOSTICKÁ

Zmapování sociálních vztahů (klimatu třídy), jako podklad pro navazující intervence v rámci projektu.

FÁZE INTERVENČNÍ

Pozitivní restrukturační vztahů ve skupině, posílení pozitivního klimatu třídy, rozvoj sociálních kompetencí jednotlivých žáků.

FÁZE - EVALUACE PROJEKTU

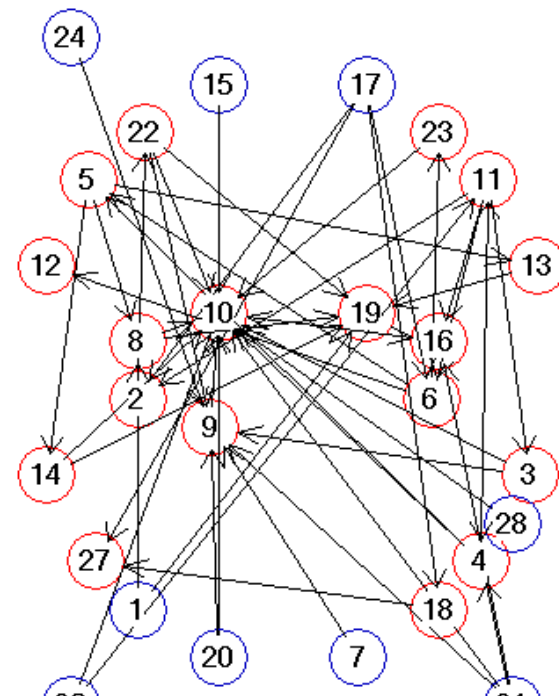
Hodnocení programu TÝM TÝ, seznámení s novými možnostmi v rámci primární prevence a navázání další spolupráce. Dále zjištění dalších rezerv, možností a potřeb v rámci primární prevence v podmínkách základních škol ve Vyškově.

Fáze diagnostická

listopad – prosinec 2009

- Pro každou třídu byla vymezena jedna vyučovací hodina, kdy žáci přímo pracovali s počítačovým programem diagnostického systému.
- Průměrná délka trvání testu byla 25 minut.

Obr.

Diagnostický test SOCIO 2006

Celkem 22 otázek

Při interpretaci se otázky vyhodnocují podle počtu jednotlivých voleb - negativních nebo pozitivních

Otázky či jejich vzájemné kombinace se posuzují v jednotlivých interakčních skupinách.

SOCIO

Otevření souborů Soubor výsledků Nástroje Vyhodnocení výsledku Konec

Výsledky třídy Výpočet výsledků třídy Výpočet výsledků žáka

- ☐ Komu to myslí a má dobré nápady?
- ☐ Kdo může mít strach z nějakého spolužáka (spolužáků)?
- ☐ Kdo dokáže pomoci, zastat se druhého (tomu, komu je ubližováno)?
- ☐ Kdo je ponižován, slovně nebo tělesně napadán?
- ☐ Kdo se chová přátelsky, kamarádsky?
- ☒ Kdo se stává terčem vtipů, legracek nebo schválností?
- ☐ Na koho třída "dává"?
- ☐ Kdo se nebrání nebo neumí bránit útokům, legráckám, schválnostem?
- ☐ Kdo má mezi spolužáky dobrou pozici?
- ☐ Kdo ubližuje někomu ze spolužáků?
- ☐ Kdo je odvážný, nebojí se, dokáže se bránit?
- ☒ Kdo se může cítit ve třídě osamělý, přehlížený, odmítaný?
- ☐ Kdo zesměšňuje, ponižuje někoho ze spolužáků?
- ☐ Na koho ze spolužáků je možné se obrátit s prosbou o pomoc, s problémem?
- ☐ Kdo provokuje, dělá schválnosti někomu ze spolužáků?
- ☐ Kdo by měl být předsedou třídy?
- ☐ Kdo si neumí získat kamarády?
- ☐ Kdo nejvíc žaluje, "bonzuje" na ostatní?
- ☐ S kým je největší legrace?

Úroveň soc.

Výpočet Tisk

[ot6_1],[ot6_2],[ot6_3],[ot12_1],[ot12_2],[ot12_3]

Obr.5.

2. Diagnostická hra

Sleduje se a následně vyhodnocuje chování jednotlivců i skupiny jako celku.

Sledované faktory:

- Schopnost sebevyjádření
- Dovednost dát prostor jinému
- Ochota dodržovat pravidla hry
- Altruismus
- Skupinová spolupráce, koheze
- Autenticita

Fáze intervenční

leden – červen 2010

- **rozsah**: šest tematických na sebe navazujících modulů + noční program
- **frekvence**: 1x měsíčně, vždy ve středu 3. - 6.vyučovací hodinu (tj. 4 vyučovací hodiny)
- **použité metody**: reflektivní komunikace, prvky dramatické výchovy, hra, práce se skupinou, canisterapie
- **cíl**: pozitivní restrukturační vztahů ve skupině, posílení pozitivního klimatu třídy, rozvoj sociálních kompetencí jednotlivých žáků.

Leden - první modul "JÁ,, intervence - zaměřená na sebepoznání, zdravou sebedůvěru a pohled na sebe (4 vyučovací hodiny)

Únor - druhý modul "TY,,

intervence - zaměřená na postoje, emoce a hodnoty
druhých (4 vyučovací hodiny)

Březen - třetí modul "JÁ VERSUS TY", intervence

- zaměřená na komunikaci (4 vyučovací hodiny)

Duben - čtvrtý modul "JÁ VERSUS TY," intervence - zaměřená na řešení konfliktů a krizových situací (4 vyučovací hodiny)

Květen - pátý modul "JÁ S TEBOU," intervence - zaměřená na spolupráci (4 vyučovací hodiny)

Červen - šestý modul "JÁ S TEBOU,,

noční zážitkový program - zaměřený na prožívání a emoce, sociometrická šetření a vyhodnocování působení programu.

(od 18.00 – 8.00hod + 1 vyučovací hodina)

leden – červen 2010 volnočasové aktivity (1x14 dnů) pro vybrané žáky (do 12 žáků) v rámci ss – rodiny s dětmi se specifickými potřebami

1.5 až 3. 5. 2010 víkendový pobyt v Ruprechtově na Malině pro vybrané žáky nebo třídu – zážitkový program, posila pozitivních vztahů ve skupině, k třídnímu učiteli, koheze třídy

1.5 až 3. 5. 2010 víkendový pobyt

Fáze evaluační

červen - září

- Hodnocení z pohledu žáků
- Hodnocení z pohledu realizátorů
- Hodnocení z pohledu školy - pedagogů

Hodnocení z pohledu žáků - evaluační dotazník

Otázka č. 1.

Na co byl zaměřen projekt Tým Tý ve
vaší třídě?

Otázka ověřuje míru seznámení s cílem a
smyslem programu

**Většina dětí (65%) správně pochopila a uvedla zaměření
programu - POSÍLENÍ POZITIVNÍHO KLIMATU VE TŘÍDĚ.**

Upevnění kolektivu - 56%

Hry - 20%

Spolupráci - 9%

Na psy - 3 %

Prevence zneužívání drog - 3%

Povídání - 3%

Rozvoj myšlení - 3%

Ulití ze školy - 3%

Hodnocení z pohledu žáků - evaluační dotazník

Otázka č. 2.

Myslíš si, že projekt pomohl vaší třídě? V čem konkrétně?

Účinnost programu, naplnění cíle z pohledu žáků

Myslíš si, že projekt pomohl vaší třídě? V čem?

Ano – 88,6%; neví – 11,4%

- kamarádství, upevnění kolektivu, větší parta ve třídě, lepší komunikace s ostatními ve třídě - **43%**
- lepší porozumění ostatním, vzájemná podpora, lépe jsme se poznali, společné překonávání překážek - **37%**
- neví - **11,4%**
- marginální kategorie po jednom hlasu např. pomohl nám se odreagovat, zábava, pomoc dětem - **8,6%**

Hodnocení z pohledu žáků - evaluační dotazník

Otázka č. 3.

Co se Ti líbilo nejvíce?

osobní přínos, pojmenování toho co se povedlo, konkrétní zpětná vazba

Co se Ti líbilo nejvíce?

Konkrétní hra nebo činnost - 34,9%

Hraní her - 27,5 %

Noční program - 13,7%

Hry a setkávání se psy - 10,3%

Všechno - 6,8%

Že jsme se neučili - 6,8%

Hodnocení z pohledu žáků - evaluační dotazník

Otázka č. 4.

Co Ti vadilo, bylo nepříjemné?

osobní přínos, pojmenování toho co se
nepovedlo, konkrétní zpětná vazba

Co Ti vadilo, bylo nepříjemné?

Nic - 51%

Neví - 7%

Porušování pravidel při stezce odvahy - 7%

Ostatní - v marginální četnosti. Týkali se např. osobních zklamání z kamarádů, z vlastního chování, z některých diskusních témat, ale také např. jednomu dítěti vadilo stěhování z obvyklého místa programu.

Hodnocení z pohledu žáků - evaluační dotazník

Otázka č. 5.

Chceš ještě něco sdělit k projektu ,
připomínky, přání, námitky...

konkrétní návrhy pro případné vyladění
projektu, konkrétní zpětná vazba

Chceš ještě něco sdělit k projektu , připomínky, přání, námitky...

Aby projekt pokračoval - 41,3%

Žádné přání, připomínky - 17,2%

Více psů, chodit se psy ven - 10,3%

Abychom byli dobrý kolektiv, jako teď - 7%

Hodnocení z pohledu žáků - evaluační dotazník

Otázka č. 6.

Doporučil by jsi tento program jiným
třídám?

ověření smyslu projektu

Doporučil by jsi tento program jiným třídám?

- Ano rozhodně - 93,1%
- Nedoporučuji - 6,9%
(„nechci, aby měli stejný projekt jako my“, „bylo by nás už hodně“...)

Hodnocení z pohledu realizátorů

Výstupy, doporučení:

- Efektivnější spolupráce provázanost s pedagogickým sborem, zpětná vazba - vyjednávání
- Přeformulovat zakázku v případě tříd, kde byl zjištěn jiný problém- nová smlouva popř. dodatek, nové podmínky...
- Zkrátit časovou dotaci jednotlivých modulů ze 4 hodin na 2-3hod.
- Program navrhnout k akreditaci

Co dál?

Práce s klimatem celé školy
(nejen pouze jednotlivých tříd)

- vzdělávání v dané oblasti - sebezkušenost!
- možnost intervize, supervize pro pedagogy
- klima sborovny

Spolupráce napříč resorty a
zainteresovanými institucemi
(MŠMT, MVČR, MPSV)

- Podle výzkumu Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání (reg. č. MSM 0021620862), jehož hlavní řešitelkou je prof. PhDr. Vladimíra Spilková, CSc, je učiteli přikládán **značný význam kompetencím didaktickým, psychodidaktickým, diagnostickým a sebereflektivním, a to zejména z hlediska perspektivy.**

Profesionální kompetence učitele

V. Spilková (1996, s. 136) uvádí teoretický seznam:

- **kompetence odborněpředmětové** („vědecké základy daných předmětů se stávají stále více conditio sine qua non“);
- **kompetence psychodidaktické** („vytvářet příznivé podmínky pro učení – motivovat k poznávání, aktivizovat myšlení, vytvářet příznivé sociální, emocionální a pracovní klima, řídit procesy žákova učení – individualizovat je z hlediska času, tempa, hloubky, míry pomoci, interpretovat učivo, základy jednotlivých oborů vzhledem k věkovým zvláštnostem žáků apod.“);
- **kompetence komunikativní** („nejen ke vztahu k dětem, ale i k světu dospělých – rodičům, kolegům, nadřízeným a jiným sociálním partnerům školy“);
- **kompetence organizační a řídicí** („plánovat a projektovat svou činnost, navozovat a udržovat určitý řád a systém“);
- **kompetence diagnostická a intervenční** („jak žák myslí, cítí, jedná a proč, jaké to má příčiny, kde má žák problémy, jak mu lze pomoci“);
- **kompetence poradenská a konzultativní** („zejména ve vztahu k rodičům“);
- **kompetence reflexe vlastní činnosti** („já a moje činnost jako předmět analýzy, ze zjištěného umět vyvodit důsledky, např. modifikovat své chování, přístupy a metody“).

Charakteristiky ideálního třídního učitele ve srovnání názorů rodičů a žáků

1. odbornost, inteligence, informovanost – u rodičů přibývá „profesionalita“
2. zájem o třídu, vyjednávání za třídu, ochota – u rodičů formulováno jako zájem o problémy dětí a také individuální přístup, snaha řešit problémy
3. autorita, respekt, přísnost, férovost, spravedlivost – u rodičů stejné jako u žáků
4. hodný, chápavý, laskavý, kamarádský, milý, obětavý – u rodičů formulováno jako kamarádský přístup k dětem
5. klidný, v pohodě, humor, trpělivost – u rodičů důraz na trpělivost, dobré nervy
6. komunikativnost, vstřícnost – u rodičů nabývá významu otevřeného a vstřícného jednání s rodiči
7. mladý, pěkný, sympatický, sexy – u rodičů se objevuje pouze téma mládí
8. tolerance, ne moc přísný, neřeší omluvenky – u rodičů se vyskytuje málo, pouze jako výraz tolerance

→ Ukazuje se, že žáci a vlastně i rodiče uvádějí prakticky výhradně „vychovatelské činnosti třídního učitele“ bez charakteristik primárně vzdělávacích, což naznačuje, že jejich konstrukt třídního učitele směřuje především k jeho **vychovatelské roli** (Krátká, J. 2006).

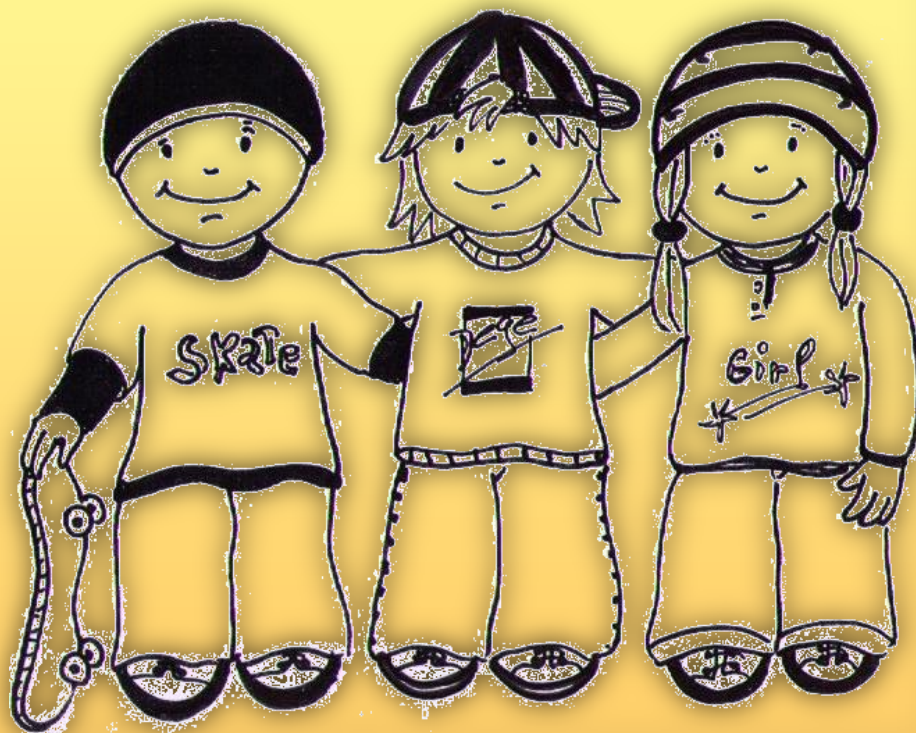

Seznam literatury:

- KRÁTKÁ, Jana. Kompetence třídního učitele v současných podmínkách českého školství. In *Študentské fórum, VIII. ročník (Zborník príspevkov zo stretnutia študentov doktorandského štúdia, konaného 2. -4. 6. 2005)*. Bratislava : PdF UK, 2006. ISBN 80 -969146 -5 -0, s. 109 -115.
- PODLAHOVÁ, L. *První kroky učitele*. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. 224 s. ISBN 80-7254-474-8.
- SPILKOVÁ, V. a kol. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004.
- SPOUSTA, V. *Základní výchovné činnosti třídního učitele*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. 80 s. ISBN 80-210-0552-1.
- <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=966>

Děkujeme za pozornost

Mgr. Lenka Obořilová
Bc. Darina Rájová

**Sdružení „Piafa“ ve
Vyškově Žerotínova 2
682 01 Vyškov**

Tel: 517 325 073

E-mail: piafa@piafa.cz

www.piafa.cz